

вишиті «хрестиком», червоними і чорними нитками. А одна вишита «хрестиком» на чорній матерії букет червоних троянд.

Безсумнівно український народ має багату культуру, величезний скарб якої складається з цінностей, надбаних багатьма поколіннями. З прадавніх часів до сучасного покоління ідуть життєва мудрість та настанови щодо способу життя. Вони закладені в українських звичаях, обрядах, фольклорі, адже в них – світовідчуття та світосприймання українців. Багатющий скарб звичаїв нашого народу ми отримали в спадок і мусимо зберегти його та, нічого не втративши, передати майбутнім поколінням, щоб не перервався зв'язок поколінь, щоб зберегти генетичну пам'ять нашого народу.

Список використаних джерел:

1. Глушко М. С. Методика польового етнографічного дослідження: навчально-методичний посібник / М. С. Глушко. – Львів: ЛНУ, 2009. – 88 с.
2. Журавлик. – 2009. – № 10.

Барабаш-Тимофієва О.П.

здобувач,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

УКРАЇНЬКА ТА БІЛОРУСЬКА ЕМІГРАЦІЙНІ ГРОМАДИ В ЧСР В 1920-Х-1930-Х РОКАХ: ІСТОРИОГРАФІЯ ТА ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА

Як відомо, українська та білоруська еміграції – терміни для визначення тих представників українського та білоруського населення, які були вимушені примусово чи добровільно з економічних, політичних або релігійних причин переселитися за межі своєї етнічної території в іншу країну на постійне чи тривале проживання. Дослідники визначають чотири хвилі переселенського руху в історії української еміграції. Серед білоруських фахівців побутує думка про більшу кількість еміграційних хвиль – сім. Однак, ми вестимемо мову про другу еміграційну хвилю як українців, так і білорусів.

Друга хвиля еміграції українців і білорусів охоплювала період між Першою і Другою світовими війнами у ХХ столітті і була зумовлена поєднанням соціально-економічних та політичних причин. З України емігрували в основному ті українці, які зі зброєю в руках боролися проти радянської влади, підтримували Центральну Раду, Директорію, Гетьманат. Це були великі і середні землевласники, торговці, службовці, священнослужителі, інтелігенція, солдати і козаки українських військових з'єднань. Вони виїздили до Польщі, Австрії, Румунії, Болгарії, Німеччини, Франції, США і Канади. Особливо прихильно до них поставилася Чехословаччина. З Білорусі, розділеної на той час Ризьким мирним договором 1921 року, виїздили теж «політичні», однак, здебільшого, білоруська еміграційна громада складалася із селян, котрі рушали до Європи чи за океан в пошуках кращої долі. Приблизна кількість українців в міжвоєнній ЧСР складає за підрахунками чехословацької статистики 15 тисяч осіб [1, с. 11]. Білоруська еміграційна громада в ЧСР становила 2 тисячі осіб [2, с. 31].

Літературу як української еміграційної громади, так і білоруської можна умовно розділити на три групи. Першу групу складає україномовна, білорусомовна, чеськомовна та німецькомовна література безпосередньо міжвоєнних років. Другу групу становить література українською, білоруською, російською, чеською мовами, часом виходу якої стали 1990-ті роки. Тоді як до третьої групи вже належить новітня література – тобто та різномовна література, що з'явилась вже на початку 2000-х. Варто також відзначити те, що в СРСР історія та діяльність української й білоруської еміграційних громад в міжвоєнній ЧСР не досліджувалася.

Першими дослідниками історії та діяльності української еміграційної громади в міжвоєнній Чехословаччині були, власне, члени цієї еміграційної громади. Вони намагалися не тільки деталізовано висвітлити об'єктивний хід подій, а й відстояти правоту свого виходу за кордон. До цієї літературної групи належать, зокрема, праці: М. Шаповала [3], С. Петлюри [4], Н. Григорієва [5], С. Наріжного [6]. Серед робіт «білоруських пражан» – роботи Т. Гриба [7], В. Ластовського [8], В. Захарки [9].

1990-ті роки принесли із собою відновлення державних незалежностей України та Білорусі, а отже долучення україно-білоруських істориків до надбань світової історіографії, сприяли формуванню єдиного історіографічного простору як материкових, так діаспорних фахівців. Відомими українськими знавцями еміграції в цей час, зокрема, стали: С. Віднянський [10], О. Даниленко [11], В. Ульяновський [12]. Серед білоруських науковців того часу варто відзначити С. Шупу [13] та В. Ляховського [14].

Новітній період історіографії характеризується поглибленим вивченням різних аспектів діяльності української та білоруської еміграційних громад в ЧСР, деталізованою розробкою форм взаємодії між ними. Серед українських науковців 2000-х найбільш відомими іменами є: В. Піскун [15] і О. Зубко [16]. Серед білоруських: В. Лебедевої [17] та А. Бучі [18].

Джерелознавча база проблеми представлена українськими, білоруськими та російськими архівними фондами.

Серед українських фондів, насамперед, матеріали Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України, де зберігається основний масив так званої «Української Празької колекції» (фонди: Українського Громадського комітету, Української Господарської академії в Подебрадах, УВП ім. М. Драгоманова в Празі, Українського республікансько-демократичного клубу, Колекції окремих еміграційних матеріалів (фотокарток, листів, книг)); Центрального державного архіву громадських об'єднань України – скарбниці унікальних документів політичних партій, рухів та об'єднань громадян, що діяли в Україні з початку ХХ століття, Центрального державного архіву зарубіжної україніки.

Серед білоруських – матеріали Національного архіву Республіки Беларусь (фонди: І. Красковського, К. Єзавітова, В. Русака) та матеріали Білоруського державного архіву літератури й мистецтва (фонди: «Білоруського Соколу», Об'єднання білоруського прогресивного студентства).

Серед російських – матеріали Державного архіву Російської Федерації (фонд «Російська Празька колекція»).

Отже, підсумовуючи усе вище сказане, отримуємо наступні висновки: не зважаючи на здавалось би репрезентовану проблему взаємодії української еміграційної громади з білоруською еміграційною громадою в ЧСР впродовж

1920-х – 1930-х років, залишається ще безліч «білих плям» щодо їх діяльності та функціонування й різноманітних форм взаємодії. Наявні історіографічні та джерелознавчі бази досліджуваної проблематики сприяють новому переосмисленню проблеми, дають змогу застосувати нові підходи до розгляду тих чи інших питань проблематики.

Список використаних джерел:

1. Мушинка М. Музей визвольної боротьби України в Празі та доля його фондів: історико-архівні нариси / М. Мушинка. – Державний комітет архівів України, Асоціація українців Словаччини, Наукове товариство ім. Шевченка у Словаччині – К., 2005. – 160 с.
2. Ляхоўскі У. В. Ёсць на карце месца... Грамадская і культурная чыннасць беларускай і расійскай эміграцыі ў Чэха-Славаччыне ў 1921–1938 гг. / У. Ляхоўскі, В. Селяменеў, Г. Запартыка і інш. – Мінск, 2002. – 87 с.
3. Шаповал М. Шлях визволення / М. Шаповал. – Прага, [б.в.], 1924. – 41с. Також. Шаповал М. Соціалізм, націоналізм та інтернаціоналізм / М. Шаповал. – Прага, [б.в.], 1923. – 82 с.
4. Петлюра С. В. Сучасна українська еміграція та її завдання / С. В. Петлюра // [Статті / Упоряд. та авт. передмови О. Климчук.]. – К.: Дніпро, 1993. – С. 231-276.
5. Григорієв Н. Во ім'я правди / Н. Григорієв // Нова Україна. – 1926. – Ч. 7. – С. 24-25.
6. Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. – 1918-1939 рр. / С. Наріжний. – Прага, [б.в.], 1942. – Ч. 1. – 372 с.
7. Грыб Т. Артыкулы / Т. Грыб // Перавясла. – № 1. – Лістопад, 1923. – С. 14-15.
8. Ластоўскі В. Кароткая гісторыя Беларусі / В. Ластоўскі. – Вільня, [б.в.], 1910. – 96 с.
9. Захарка В. Бедарусь: роля і значень не яе на Усходзе Эўропы / В. Захарка // Бедарус. – № 3(49). – [б.м.; б.в.], 1934. – С. 4-6.
10. Віднянський С. Культурно-освітня і наукова діяльність української еміграції в Чехословаччині: Український вільний університет (1921-1945) / С. Віднянський. – К.: Ін-т історії України НАН України, 1994. – 82 с.
11. Даниленко О. В. Діяльність Українського громадського комітету з питань інтеграції емігрантів в чехословацьке суспільство (1920-ті рр.) / О. Даниленко // Часопис української історії: Зб. наук. ст. – К.: Книги – ХХІ, 2006. – Вип. 4. – С. 66-72.
12. Ульяновський В. Українська наукова і культурницька еміграція у Чехословаччині між двома світовими війнами / Ульяновська С., Ульяновський В. // В кн.: Українська культура: Лекції за ред. Дм. Антоновича. – К.: Либідь, 1993. – С. 477-498.
13. Шупа С. Архивы Белорусской Народной Республики / Составитель С. Шупа. – Вильно – Нью-Йорк – Менск – Прага, 1998, т. 1, кн. 2. – 1086 с. (бел. яз.).
14. Ляхоўскі У. Чэхія і беларускі вызвольны рух у першай трэці ХХ стагоддзя / У. Ляхоўскі // Białorus w XX stuleciu w kregu kultury i polityki. – Torun: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2007. – S. 491-522.
15. Піскун В. Політичний вибір української еміграції (20-ті роки ХХ століття): монографія / В. Піскун. – К.: «МП Леся», 2006. – 672 с. : іл.
16. Зубко В. Беларуская пражская эміграцыя і Українскі педагогічны інститут імя М. Драгаманава (1923-1933) / В. Зубко // Кантакты і дыялогі. Інфармацыйна-аналітычны і культуралагічны бюлетэнь. – ГА «Міжнародная Асацыяцыя беларусістаў. ГА «Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнімі краінамі». – Менск, 2001. – № 2–3(62-63).
17. Лебедзева В. Пуцявінамі змагання і пакутаў: Палута Бадунова / Валянціна Лебедзева. – Мн.: Тэхналогія, 2004. – 71 с., [9] арк. іл.; парт. – (Нашы славытыя землякі).
18. Буча А. Міжваэнная Чэхаславакія як адзін із аўтарытэтных і буйных асяродкаў па падрыхтоўцы беларускай нацыяльнай інтэлігенцыі / А. Буча // Геополитические трансформации в Восточной Европе между двумя мировыми войнами. (К 90-летию подписания Рижского мирного договора): сборник материалов междунар. научн.-практ. конф.; Брест, 17-18 марта 2011 г. / Брест. гос. ун-т имени А. С. Пушкина; редкол.: М. Э. Чесновский (гл. рэд. [и др.]. – Брест: БрГУ, 2011. – С. 61-68.